



„Ośmiotysięcznik Beskidu Wyspowego”

Projekt zrealizowany w 2018r. przez Przewodników SKPG w Krakowie, w ramach którego zdobywaliśmy osiem tysięczników Beskidu Wyspowego.

Mini ulotka z krótkim opisem tras pierwszego wyjścia na szczyt, jakiego udało się nam wówczas dokonać oraz ciekawostkami z regionu.

Beskid Wyspowy- grupa górska Beskidów Zachodnich; nazwa nawiązuje do rzeźby terenu składającej się z szeregu wzniesień o stromych stokach i spłaszczonych wierzchołkach, przedzielonych głębokimi dolinami; ciekawym zjawiskiem, które tu występuje jest tzw. „morze mgieł” spowodowane inwersją temperatury (wraz ze wzrostem wysokości temperatura jest wyższa, co powoduje że na szczytach jest cieplej niż w dolinach); Beskid Wyspowy leży w dorzeczu 2 dużych rzek: Raby i Dunajca, na których w Dobczycach, Czchowie i Rożnowie powstały zbiorniki zaporowe.

Śnieżnica 1007 m n.p.m.

Trasa:

Dobra - /szlak zielony/ - trzy wierzchołki Śnieżnicy (Nad Stambrukiem, Wierchy, Na Budaszowie) - /szlak niebieski/ - Ośrodek rekolekcyjny „Pod Śnieżnicą” - /szlak niebieski/ - przeł. Gruszowiec

Śnieżnica- ze względu na kształt zwana też Widłakiem, Widłatą Górą; swoją nazwę zawdzięcza płatom śniegu, które w podszczytowych zagłębieniach zalegają aż do późnej wiosny. W 1968r. utworzono tu rezerwat, który chroni drzewostan bukowy oraz wychodnie skalne. Pod szczytem narciarski wyciąg krzeselkowy oraz park rowerowy. Na południowych zboczach Młodzieżowy Ośrodek Rekolekcyjno- Rekreacyjny z kościołem Matki Boskiej Śnieżnej.

Ośmiotysięcznik- szczyt, którego wierzchołek wznosi się na 8000 lub więcej m n.p.m. Zgodnie z zasadą wybitności, szczyt uznaje się za samodzielny ośmiotysięcznik jeśli wysokość między nim, a poziomicą go okalającą o najniższej wartości (tzw. przełęczą kluczową), która nie dotyczy żadnego wyższego szczytu wynosi przynajmniej 500m.

Na świecie występuje 14 głównych ośmiotysięczników, które wspólnie tworzą Koronę Himalajów i Karakorum. Pierwszym jej zdobywcą został Reinhold Messner (16.10.1986). Zajęło mu to 16 lat. Po wejściu Kingi Baranowskiej na Kanczondzongę, 18.05.2009, Polska została pierwszym krajem, którego przedstawicielki płci pięknej zdobyły wszystkie 14 ośmiotysięczników.

Luboń Wielki 1022 m n.p.m.

Trasa:

Naprawa - /szlak niebieski/ - Luboń Mały - Luboń Wielki - /szlak zielony/ - Rabka Zdrój

Luboń Wielki- w latach 1929-1931 na szczycie powstało schronisko, które swym wyglądem przypomina domek Baby Jagi i dysponuje pokojem z widokiem na cztery strony świata; obiekt nosi imię Stanisława Dunin-Borkowskiego (zaprojektował budynek, kierownik schroniska w latach 1933-1936, wytyczył szlak żółty z Rabki Zaryte na Luboń Wielki, tzw. Perć Borkowskiego); w latach '50 XXw. przy schronisku wybudowano studnię oraz dodatkowy niewielki budynek noclegowy, który przyjął już faktycznie miano Domku Baby Jagi; na szczycie jest również wieża przekaźnikowa, która powstała w 1961r., aby umożliwić transmisję narciarskich mistrzostw świata, jakie rok później odbywały się w Zakopanem; na południowym zboczu góry rezerwat obejmujący teren dawnego osuwiska fliszowego chroniący bogactwo form skalnych oraz stanowisko zanokcicy północnej; na Luboniu Wielkim znajduje się jeden z końców Małego Szlaku Beskidzkiego (MSB), którego drugi koniec jest w Bielsku Białej Straconce

Jerzy Kukuczka- jeden z czołowych polskich himalaistów; drugi na świecie zdobywca Korony Himalajów i Karakorum (deptał po piętach R. Messnerowi, jednak cały komplet zaliczył rok później, przy czym zdobycie wszystkich 14 szczytów zajęło mu łącznie mniej czasu -niespełna 8 lat); w Istebnej znajduje się Izba Pamięci Jerzego Kukuczki otwarta w 1996r. przez jego żonę Cecylię; Paweł Wysoczański nakręcił o nim film „Jurek”

Ćwilin 1072 m n.p.m.

Trasa:

Ośrodek Rekolekcyjny pod Śnieżnicą - Przeł.Gruszowiec - /szlak niebieski/ - Ćwilin - /szlak żółty/ - Mszana Dolna

Ćwilin- wg niektórych źródeł uważany jest za bliźniaka Śnieżnicy, a jego nazwa wywodzi się od niemieckiego słowa „zwilling”- bliźniak; wejście na szczyt od strony północnej jest najbardziej stromotw. ”ściana płaczu”; idąc na szczyt od strony południowej po drodze mijają się dróżki różańcowe; na szczycie Polana Michurowa, ołtarz połowy wzniesiony w 2000r. oraz obelisk poświęcony Janowi Pawłowi II; ze szczytem związana jest legenda, jakoby miała być tu kiedyś przepaść, w którą z rozpaczy spowodowanej zdradą ukochanej, rzucił się młody chłopak; po jego śmierci w miejscu tym było słychać jęki i stękanie; gdy pewnego razu na grzyby i jagody przysłała tu dziewczyna, która rzuciła chłopca- niespodziewanie w wodach leśnego potoku zobaczyła odbicie dawnego ukochanego; przerażona zaczęła uciekać, jednak zjawa porwała ją w otchłań, a wszelkie jęki od tego czasu ucichły...

Paralotniarstwo- w obecnej formie powstało we Francji w 1978, gdzie trzech Francuzów: Jean-Claude Bétemps, André Bohn i Gérard Bosson – wykonało stumetrowy zlot z góry Pointe du Pertuiset na boisko piłkarskie; paralotnia mieści się w plecaku, a jej waga nie przekracza zwykle 25 kg, więc z łatwością można ją przenosić samodzielnie; 21.05.2001 Francuzi: Bertrand Roche i Claire Bernier-Roche wykonali pierwszy zlot na paralotni z Mt Everest'u; w 2003r. w Wiśniowej powstało Stowarzyszenie Paralotniarzy Beskidu Wyspowego

Modyń 1029 m n.p.m.

Trasa:

Łącko - /szlak żółty/ - Modyń - /szlak niebieski/ - Kamienica

Modyń- nazwa szczytu jest rodzaju żeńskiego; przez miejscowych nazywana również Patryją (od słowa patrzeć), ponieważ dawniej na szczycie znajdowała się wieża triangulacyjna (wieża służąca do pomiarów geodezyjnych); jej ciemna i zalesiona sylwetka przypomina grzbiet wieloryba; przy podejściu od strony Młynczysk droga krzyżowa wg projektu Andrzeja Pasonia ze Starego Sącza

Mount Everest (Czomolungma)- 8848 m n.p.m.; Himalaje; najwyższy szczyt Ziemi; zwany również Dachem Świata; początki podboju szczytu sięgają początków XX w., jednak po raz pierwszy został zdobyty 29.05.1953r. (wyprawa brytyjska; na szczycie stanęli Nowozelandczyk Edmund Hillary oraz Szerpa Norgay Tenzing); 17.02.1980- pierwsze zimowe wejście, którego dokonali Krzysztof Wielicki i Leszek Cichy (był to pierwszy ośmiotysięcznik zdobyty zimą)

Odnazka „Beskidzkie Wyspy”- została ustanowiona w celu propagowania walorów Beskidu Wyspowego; posiada 3 stopnie: srebrna, złota i diamentowa; można ją zdobyć podczas wycieczek Głównym Szlakiem Beskidu Wyspowego, który dodatkowo w sezonie letnim promowany jest w ramach akcji „Odkryj Beskid Wyspowy”; więcej informacji: <http://www.odkryjbeskidwyspowy.pl> i <http://www.cotg.pttk.pl/index.php/odznaki/gsbw>

Jasień 1062 m n.p.m., Kutrzyca 1051 m n.p.m., Krzystonów 1012 m n.p.m., Mogielica 1170 m.n.p.m.

Trasa:

Lubomierz, przeł. Przysłop - /szlak żółty/ - Jasień - Kutrzyca - Polana Wały (nocleg) - /szlak żółty/ - Krzystonów - Mogielica - /szlak niebieski/ - Jurków

Jasień- przekazy ludowe mówią, że na jego stokach jest kilka głębokich jaskiń ze skarbami zbójceckimi; pod szczytem widokowa Polana Skalne, która niegdyś była też miejscem wypasu owiec; po bacach i pasterzach pozostał drewniany szałas w południowym rogu polany; obok szałasu źródło

Kutrzyca- pod szczytem przewodnicy SKPB Katowice ufundowali kapliczkę Matki Boskiej Królowej Polski poświęconą w lipcu 2012r.

Krzystonów- pod głównym szczytem, na polanie Wały, od 1985r., w sezonie letnim, funkcjonuje baza namiotowa, którą opiekuje się SKPB Katowice

Mogielica- najwyższa kulminacja Beskidu Wyspowego; na szczycie 22m wieża widokowa oraz skrzynka z pieczętką dla zdobywców Korony Gór Polski; w 2011r. objęta ochroną w postaci rezerwatu „Mogielica” (faunistyczny); pod szczytem „krzyż papieski”

Wanda Rutkiewicz- polska alpinistka i himalaistka; z zawodu elektronik; jako 3.kobieta na świecie, 1.Europejka i 1.Polak stanęła na szczycie Mount Everestu; szczyt ten zdobyła 16.10.1978 (tego samego dnia Karol Wojtyła został wybrany na papieża Jana Pawła II); w 75.rocznicę jej urodzin Poczta Polska wydała specjalną kartkę pocztową; chciała zrealizować projekt „Karawana do marzeń”- niestety bez happy end'u- zaginęła 13.05.1992 na stokach Kanczudzongi

Sadownictwo

Wschodnia część Beskidu Wyspowego stopniowo zatracza górski charakter na poczet jej rolniczego wykorzystania. Łagodny mikroklimat panujący w tej okolicy sprzyja uprawie drzewek owocowych i rozwojowi sadownictwa. Początki sięgają pierwszych lat XX w., kiedy to propagatorami sadownictwa byli Stanisław Wilkowicz (nauczyciel) oraz ks. Jan Piaskowy (łącki proboszcz, który według tradycji nowożeńcom, którzy przed ślubem skosztowali „zakazanego owocu” jako pokutę nakazywał sadzić jabłonie i śliwy). W 1913r. Żyd Samuel Grossbard w Łącku wybudował gorzelnię, która stynęła w całym kraju z produkcji mocnego trunku. Po 1956r. w ramach tzw. „eksperymentu sądeckiego”, który miał na celu aktywizację gospodarczą regionu, w Brzeznej stworzono Ośrodek Doświadczalny Sadownictwa. Obecnie hoduje się głównie jabłonie, produkcja śliw pozostała zaledwie w kilku wsiach, dlatego okolice te określa się mianem Doliny Kwitnącej Jabłoni. W 2005r. jabłka łąckie i śliwowica łącka znalazły się na Liście Produktów Tradycyjnych prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast 30.10.2010 jabłko łąckie zostało zarejestrowane jako Chronione Oznaczenie Geograficzne. W odniesieniu do sadowniczych tradycji w łąckim amfiteatrze początkiem maja organizowane jest Święto Kwitnącej Jabłoni, a jesienią Święto Owocobrania.

Głuszc

Głuszc zwyczajny (*Tetrao urogallus*) to największy polski kurak. Znacznie większy od samicy samiec, o granatowo-brązowym upierzeniu, potrafi osiągać wagę 6 kg i rozmiar dużej gęsi lub indyka. Głuszc to gatunek typowo leśny. Ptaki te prowadzą osiadły tryb życia, dlatego obszar, w którym mieszkają powinien zapewniać im schronienie i wyżywienie przez cały rok (runo bogate w borówki czernice, natomiast zimą

dostęp do igieł i pędów). Powszechnie znany jest rytuał wiosennych tokowisk głuszców. Na niewielkich śródleśnych obszarach, przed świtem, na obszarze tokowiska zbiera się kilka do kilkunastu samców, które przez kilka godzin, wydając z siebie specyficzne trele, próbują przekonać do siebie, obserwując ich rytuały, samice. Podczas pojedynczej, trwającej 7-9 sekund pieśni, a konkretnie podczas kończącej pieśń-fazy „szlifowania”, ptak podobno głuchnie i przestaje reagować na bodźce z zewnątrz (stąd wzięta się też jego nazwa). Koguty głuszcza w masywie Mogielicy i Łopienia było obserwowane w latach 80-tych XX-go wieku. W latach 2000-2005 miały miejsce dokładne badania awifauny Beskidu Wyspowego, ze szczególnym uwzględnieniem powierzchni próbnej „Mogielica”. Udało się wtedy zaobserwować 4-6 osobników głuszcza, jak również ślady tych ptaków na śniegu. Uchwalony w 2005r. przez gminę Słopnice projekt budowy dużego kompleksu narciarskiego na północnych stokach Mogielicy stał się impulsem do podjęcia starań o stworzenie rezerwatu. Powstający kompleks stanowiłoby koniec dla potencjalnie żyjącej tam populacji głuszcza. W wydanej w 2010 roku monografii „Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym” mowa jest o ok. 10-12 głuszcach żyjących pod Mogielicą. Biorąc pod uwagę gwałtownie malejącą populację tego ptaka w Polsce (do 1995r. głuszc był gatunkiem łownym; brak odpowiednich siedlisk ze względu na metody gospodarki leśnej prowadzące do powstania jednorodnych lasów o względnie wysokim drzewostanie z ubogim runem oraz brakiem otwartych, śródleśnych powierzchni sprzyjających tokowiskom), nawet tak niewielka ilość przyczyniła się do utworzenia rezerwatu „Mogielica” (2011r.). Rezerwat jest typu faunistycznego i powstał w celu ochrony rzadkich gatunków ptaków, w szczególności znajdującej się na tym obszarze ostoi głuszcza.

Różne formy turystyki

Beskid Wyspowy posiada urozmaiconą ofertę turystyczną. Oprócz tras pieszych, wyznakowane są tu liczne szlaki rowerowe. Beskid Wyspowy można również podziwiać wędrując na końskim grzbiecie. Ośrodki jeździeckie znajdują się w Limanowej (Stadnina Impuls), Kamienicy (Dworek Gorce), Tymbarku (Tęczowa Zagroda), Laskowej (Stajnia Laskonik i Stadnina na Załpie), Żmiącej (Osada Konna Assanya) oraz Rupniowie (Złoty Dukat). W terenie można spotkać oznakowany szlak konny: „Kamienica – Lubomierz Rzeki”, którego dalsza część biegnie przez Gorce. Zimą panują tu doskonałe warunki do uprawiania sportów zimowych. Narciarstwo zjazdowe można praktykować na wyciągach: Limanowa-Ski, Laskowa-Ski, Kasina-Ski. Natomiast wychodząc naprzeciw oczekiwaniom narciarzy biegowych przygotowywane są trasy „Mogielica” (25km) oraz „Zalesie” (5,5km). Coś dla siebie mogą tu również znaleźć zwolennicy sportów ekstremalnych – w Kamienicy działa tor motocrossowy MKS Gorce, natomiast w Kasinie, na zboczach Śnieżnicy, Park Rowerowy (trasy downhillowe).

Opracowano na podstawie: *Awifauna środkowej części Beskidu Wyspowego - propozycje ochrony* (Kajtoch L., Piestrzyńska-Kajtoch A.), *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 2006, tom 62, nr 3, s.33-46; *Beskid Wyspowy-mapa*, Wyd.Compass, 2018; *Beskid Wyspowy : przewodnik*, Gacek D., Wyd.Rewasz, 2012; *Głuszc*, Meissner T., Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, 1971; *Głuszc*, Zawadzka D. i Zawadzki J., Wyd.Klubu Przyrodników, 2003; *Gmina Kamienica i okolice*, red. M.Tokarczyk, P.Tokarczyk, Gorczańska Organizacja Turystyczna, 2015; *Gmina Łącko – informator opracowany przez GOK i UG w Łącku (wójt Jan Dziedzina); Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce*, praca zbiorowa, red. Wilk T., Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, 2010; *Ptaki Polski*, Kruszewicz A., Multico 2001
Strony internetowe: <http://www.8000ers.com;> [https://limanowa.com.pl;](https://limanowa.com.pl/)
[http://www.spbw.pl;](http://www.spbw.pl/) [https://turystyka.wp.pl/;](https://turystyka.wp.pl/)
https://pl.wikipedia.org/wiki/Rezerwat_przyrody_Mogielica
Mapki tras przygotowano dzięki stronie: <https://mapa-turystyczna.pl>

Opracowanie: Jolanta Koźbiał, 2019r.